

Aqui Dongo do
ho saque de uno
na & se ladio un
no pagando algun
lehas: ijjo tambie
doblones por ellas.
dicho hombre Am
curar a su paterni
neda. lo gasa
lo dicho

Llibres sobre medicina a Montserrat

Anàlisi de l'obra d'Antoni Castell: “Theorica y práctica de boticarios”

Antoni Castell va néixer el 1540 a Lanmac (sud de França) vestí l'hàbit de germà llec al 1571.

Es donà a conèixer com un excel·lent farmacèutic. Passà molts anys a Valladolid i morí a l'edat de 104 anys (42).

La seva obra, “Theorica y practica de boticarios en que se trata del arte y forma como se han de componer las confecciones ansi interiores como exteriores” (Barcelona, 1592), de la qual es va fer una edició de 800 exemplars.

Aquest tractat estava molt ben considerat en l'àmbit terapèutic i anava destinat particularment als apotecaris “flacos en lengua latina”. L'apotecaria era una de les oficines tradicionals en el servei sanitari que des

(42) Albareda, Anselm Ma. “Bibliografia dels monjos de Montserrat. Segle XVI”, dins “Analecta Montserratensia”: Vol. VII (1928). Pàg. 273.

d'antic Montserrat oferia als monjos i pelegrins. Des de la reforma vallisoletana, l'apotecari titular sovint era un germà llec o bé un monjo que ja ho eren de professió, tot i que a les primeres èpoques també en foren titulars professionals seglars. Es desconeix el temps que Castell va estar a Montserrat. L'epístola de Castell adreçada a l'Abat de Montserrat dona a conèixer que feia molts anys que estava al càrrec de l'apotecaria.

L'any 1992, els historiadors Xavier Sorni i Josep Ma Suñé analitzen l'obra de Castell i publiquen el seu treball a Gimbernat en el VIIè Congrés d'Història de la Medicina Catalana. Afirmen que *"...el llibre el va escriure aprofitant les hores desocupades... i que únicament es pot assegurar que l'any 1585 ja feia d'apotecari a Montserrat, això gràcies a un passatge de l'obra on indica que l'apotecari de Felip II, l'any 1575, estant a Montserrat, li va facilitar una recepta (F-167)"* (43)

En les seves conclusions destaquen: que tots els tractats generals d'Història de la Farmàcia editats a l'estat espanyol donen importància a l'obra de Castell però afirmen el gran desconeixement generalitzat de la seva obra i la manca de rigor científic en l'estudi de la mateixa. Tot i així, la seva obra és de gran interès per l'aportació de nous recursos pràctics i operatoris, i per palesar nombroses

(43) Sorni, Xavier; Suñer, Josep Maria: Gimbernat. VIIè Congrés d'història de la medicina catalana. Idem. Pàg. 110.

errades, contradiccions, corrupcions en els textos mèdics i farmacèutics, tant clàssics com de l'època, i pel caràcter innovador, oferint l'obra en castellà, en lloc de fer-ho en llatí, i trencant amb formes preestablertes de l'art de l'apotecaria.

També afirmen el gran desconeixement de gairebé tota la vida de Castell i l'observació que en la bibliografia històrica s'observa certa tendència a eludir la catalanitat de Castell i la seva obra, ja que aquesta ofereix fonaments indicis de catalanitat. L'autor, per una banda s'identifica amb Catalunya i, per l'altra, escriu des de Montserrat per a Catalunya.

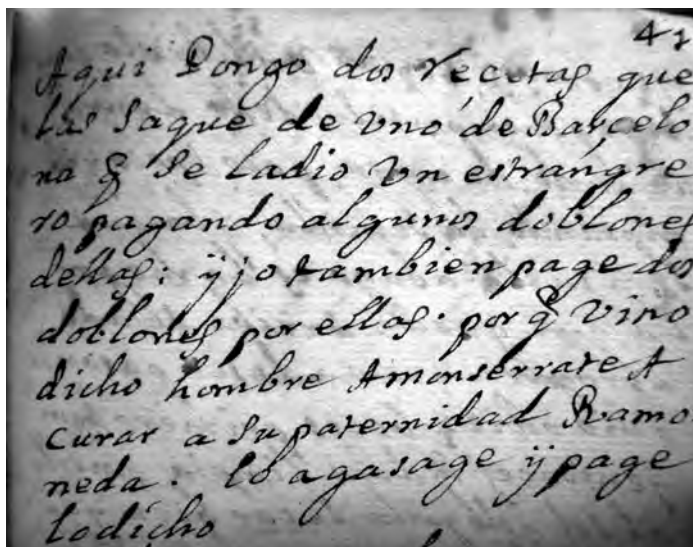
En el seu treball fan una anàlisi de l'autor i l'obra a través de la bibliografia històrica i també sobre les característiques i estructures de l'obra. També parlen de la seva activitat com apotecari de Montserrat, així com de les seves innovacions. Finalment parlen de la raresa i localització d'exemplars.

Llibres manuscrits referents a Medicina.

A la biblioteca del monestir de Montserrat es conserven uns llibres manuscrits referents a medicina i a pràctiques de curar mitjançant preparats casolans. Alguns d'aquests són:

- Manuscrit núm. 34, titulat “Tratado de Medicamentos”. Anterior a 1747, amb 197 pàgines.
- Manuscrit núm. 716, titulat “Discurso preliminar (sobre Medicina)” del monjo de Montserrat Fernando Oteyza, amb 5 pàgines escrites.
- Manuscrit núm. 829, titulat “Tratado de remedios”, escrit el 1711 en castellà, llatí i català pel germà Francesc Balfagón, i altres monjos de Montserrat.

Detall d'una de les pàgines del manuscrit del G. Balfagón.

L'obra mèdica de Joan Parellada i Feliu (1907-1991)

Joan Parellada i Feliu fou metge i monjo de Montserrat. Va néixer el 22 de juny del 1907 al Pont de Montanyana, on el seu pare va fer un temps de metge. Era la cinquena generació d'una nissaga de sanitaris. Fou escolà de Montserrat i es llicencià en medicina l'any 1928. Va guanyar unes oposicions a Inspector Municipal de Sanitat i exercí en el medi rural a Pontons i a Alella, on el seu pare era el metge titular. L'any 1935 va ingressar en el monestir de Montserrat. Durant la guerra civil va estar de metge al bàndol republicà i després va estar en un camp de concentració. Va ser ordenat sacerdot el 1944. Va estudiar ciències a la Universitat catòlica de Washington i després fou destinat a Filipines fent tasca docent de 1952 a 1955. També va fer docència entre el 1958 i 1962 a Medellín (Colòmbia) fins que tornà definitivament a Montserrat, on morí als vuitanta-tres anys el 17 de febrer de 1991.

La seva activitat acadèmica fou molt fructífera, Segons l'estudi del professor Jacint Corbella i Corbella, en el seu article publicat a Gimbernat (44): *"...Hem trobat setze treballs d'història de la medicina fets pel doctor Joan Parellada i la majoria d'ells formen un bloc prou compacte. El primer és la seva tesi, o*

Pare Joan Parellada, metge i monjo de Montserrat.

(44) Corbella, Jacint: "Entorn de l'obra de Joan Parellada (1907-1991) en el camp de la història de la medicina". Gimbernat, 1996. Vol. 25. p. 77-82.

treball de graduació, en Ciències, fet l'any 1952 a Washington, que tracta de l'obra de Miquel Servet .Hi ha també un treball presentat al XVI Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, a Perpinyà el 1976, que tracta de les trepanacions antigues als Països Catalans. Els altres catorze treballs foren presentats als Congressos d'Història de la Medicina Catalana.

Joan Parellada va venir, de manera continuada als cinc primers congressos, els de Barcelona de 1970 i 1975, Lleida de 1981, Poblet de 1985 i l'últim de Barcelona de 1988, presidit pel seu germà Dídac. La seva participació fou doncs constant i intensa. Després ja estava prou malalt i en el del 1990 de Manresa, tot i que era a prop de Montserrat, ja no hi va participar.

La temàtica del conjunt de la seva aportació fou molt variada. Dels catorze treballs, sis van estudiar temes de la medicina medieval, un és sobre el segle XVI, relatiu a Servet; un altre estudia una farmacopea del segle XVII; tres són sobre aspectes de la cirurgia del XVIII; dos més sobre metges del XIX i un més general tractant de les obres mèdiques a la biblioteca de Montserrat. El treball que presenta a Perpinyà el 1976, sobre patologia prehistòrica, està en la mateixa línia de fer aportacions als congressos catalans.”

Segons el professor Jacint Corbella, els treballs sobre medicina catalana medieval, foren sis: dos dedicats a Arnau de Vilanova (45) i un a Ramon Llull; un tractant

(45) Parellada, Joan: “El mestre Arnau de Vilanova”. Gimbernat, 1985, 4. Pàgs. 219-230.

de cirurgia, un altre sobre la pesta negra i un analitzant un text teratològic d'un manuscrit escrit en llatí i dibuixat a Montserrat el 1399. No hem pogut trobar cap altre text o dibuixos sobre monstres fets a Catalunya, més antics o contemporanis d'aquest. Pertanyen al "Llibre vermell", pel color de les cobertes, i és el manuscrit número 1 de la biblioteca de Montserrat. Sembla que hi ha una influència de les Etimologies de Sant Isidor. En el treball es reproduïxen les imatges, tot i que en condicions no òptimes.

També amb material de la Biblioteca de Montserrat va fer un estudi analitzant manuscrits d'obres de Ramon Llull. El manuscrit número 482 -que de fet està copiat el 1732- recull dues obres mèdiques de Llull. La primera és el "Liber de regionibus sanitatis et infirmitatis", fet per l'autor el 1300 i la segona obra és "Ars compendiosa medicinae".

Amb material de la biblioteca aporta dades sobre l'obra d'Arnau de Vilanova. En el Congrés de 1975 ens dóna notícia d'un incunable, l'htidotarium, publicat el 1495 i del qual diu *"d'aquesta edició sols sabem que existeixin tres exemplars: un a la Hispanic Society of New York; un altre a la Biblioteca provincial de Toledo i el tercer al monestir de Montserrat"*.

Els treballs sobre la cirurgia catalana del segle XVIII són tres. En el primer analitza els "Principios de Cirugia" de Francesc Puig, publicats el 1753, i diu clarament que no aporten res: "el contingut quirúrgic d'aquest llibre és pràcticament nul". Ho atribueix no tant a manca del

propi Puig com a la situació científica del país i l'enfocament equivocat que hi havia.

Un altre text quirúrgic analitzat és el “Manual teórico Practico de Operaciones de cirugía”, per ensenyament dels alumnes de Mallorca, escrit “por 10 maestros de ella”, imprès a Barcelona el 1793 i també l'anàlisi de cinc manuscrits catalans, escrits entre 1749 i 1835, que estan a la biblioteca de Montserrat (11).